

บทความวิชาการด้านการศึกษา

เรื่อง บทบาทของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผู้เขียนบทความ

ว่าที่ร้อยตรี ดร. จิรายูทธิ์ อ่อนศรี

หัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

วิทยาลัยการอาชีพนวมินทรราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

บทบาทของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

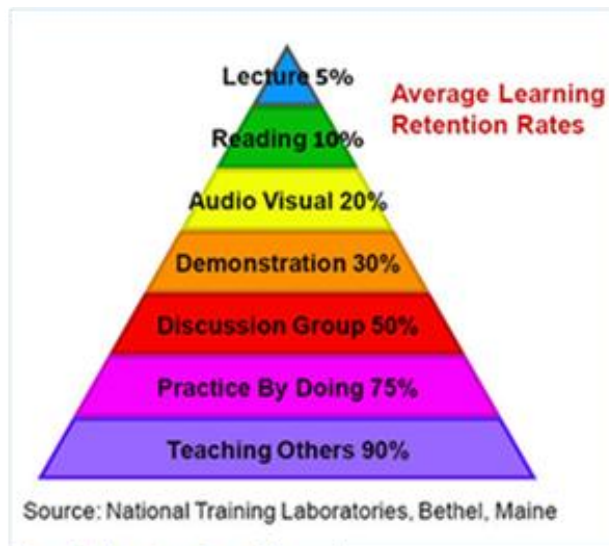
ว่าที่ร้อยตรี ดร.จिरายุทธิ อ่อนศรี

หัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นักคิด นักวิชาการ จากสาขาอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนนักการศึกษายอมให้ความสนใจกับประเด็นที่ว่า ณ ขณะนี้ โลกของเรานั้นเป็นเช่นไร? และกำลังเดินไปในทิศทางรูปแบบไหน ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการศึกษา ทั้งในฐานะของสื่อการสอน เช่น สื่อที่เป็นรูปภาพและภาพเคลื่อนไหว หรือในฐานะของเครื่องมือที่ผู้เรียนใช้เพื่อการศึกษาและการทำงานต่าง ๆ ทุกวันนี้เทคโนโลยีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราทุกคน ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายกว่าเดิมด้วยการเข้าไปในเว็บไซต์ และทำการสืบค้น วิถีชีวิตของผู้คนในศตวรรษที่ 21 กำลังเปลี่ยนแปลง ดังนั้นในฐานะบุคลากรด้านการศึกษา เราควรที่จะเริ่มปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบการพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่นี้ครูผู้มึบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ ควรที่จะต้องตระหนักแล้วว่า จุดเปลี่ยนครั้งนี้ เราควรจะปรับตัวเช่นไร วิธีการสอนแบบที่นิยมใช้กันมาตลอดในช่วงศตวรรษที่ 19-20 ได้สร้างผลสัมฤทธิ์ที่น่าพึงพอใจแล้วหรือไม่ เป้าหมายและสิ่งที่คาดหวังจากคนในสังคมเป็นเช่นไร บทบาทของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรจะทำให้ความสนใจและศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์เพื่อสร้างการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลยิ่งกว่าเดิม

การศึกษารูปแบบเดิม

วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึง ผลการศึกษาที่มีชื่อว่า Learning Pyramid จากงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสาร Harvard Business Review อันแสดงให้เห็นถึงค่าร้อยละจากการจัดกิจกรรมที่ต่างกัน โดยพบว่ากิจกรรมที่ต่างกันจะก่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ต่างกัน ดังภาพที่ 1

จากภาพ จะพบว่า การเรียนในห้องเรียนเช่น การฟังบรรยาย(Lecture) การอ่าน(Reading) การดูจากสื่อ เช่น โทรทัศน์ วิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว(Audio Visual) และการการได้เห็นตัวอย่าง(Demonstration) ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการจดจำได้ไม่ถึงร้อยละ 50 และคิดเป็นร้อยละที่ต่ำเมื่อเทียบกับ การเรียนรู้จากการได้แลกเปลี่ยนพูดคุย(Discussion) การได้ลงมือปฏิบัติ(Practice By Doing) และการได้สอนผู้อื่น(Teaching Others) โดยเมื่อพิจารณาถึงการเรียนรู้โดยการสอนผู้อื่น จะพบว่าทำให้เกิดการจดจำ และเรียนรู้ได้ถึงร้อยละ 90

Ratnaree (2555,ออนไลน์) ได้อ้างอิงถึงผลการวิจัยข้างต้น และเพิ่มเติมถึงกลุ่มการเรียนรู้ 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกใช้ชื่อว่า Traditional Passive ซึ่งประกอบด้วย การบรรยาย การอ่าน การได้ดูและได้ยินเสียง การสาธิต ทำให้ดู ส่วนกลุ่มที่ 2 ใช้คำว่า Teaming Active ซึ่งประกอบด้วย การพูดคุยกันในกลุ่มย่อย การลงมือปฏิบัติ และการได้ถ่ายทอดสิ่งที่ทำได้ให้คนอื่น

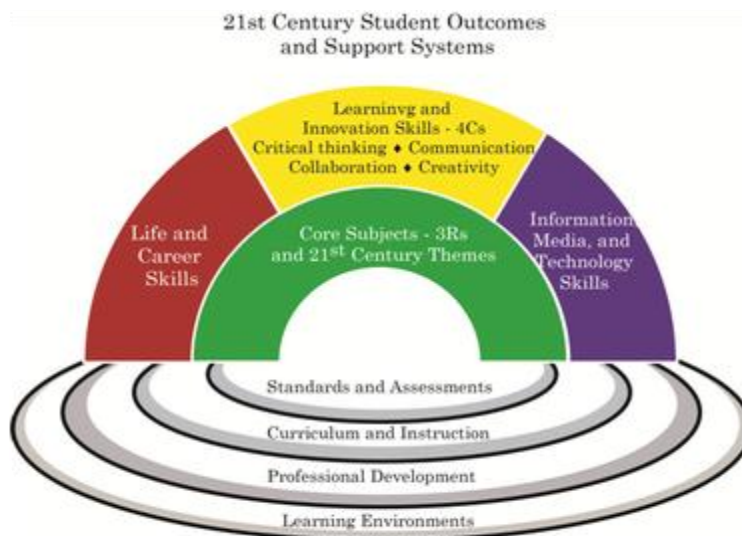
โดยสามารถพิจารณาถึงลักษณะการเรียนรู้ได้ว่า กลุ่มแรกเป็นกลุ่มของการเรียนรู้ที่เริ่มจากครู นำความรู้มาสู่ผู้เรียน แบบ Outside-in เป็นการรับการถ่ายทอดความรู้จากภายนอก โดยผู้เรียนเป็นผู้รับรู้มากกว่า อันเป็นการเรียนรู้แบบ Inductive learning ส่วนกลุ่มที่สองเป็นการเรียนรู้ที่สะท้อนออกมาด้วยการปฏิบัติ เรียนรู้โดยการเข้าใจของผู้เรียน จากนั้นจึงถ่ายทอดให้กับผู้อื่น หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการเรียนที่ค่อยๆตกผลึกสิ่งที่เห็น สิ่งที่สังเกตแล้วมาติดต่อกันเป็นแนวคิด หรือหลักการ เป็นการเรียนแบบ Deductive learning เมื่อพิจารณาถึงการศึกษาในประเทศไทย เราจะพบว่าโดยส่วนใหญ่ ยังคงรูปแบบการเรียนรู้เช่นกลุ่มแรก ไม่ว่าจะเป็นในระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือในระดับของอุดมศึกษา โดยจะเน้นการบรรยาย สอนโดยครูหน้าชั้นเรียน ให้ผู้เรียนอ่านเพิ่มเติมจากบทเรียน

อันเป็นวิธีที่สะดวกในด้านการเรียนการสอน แต่ถึงกระนั้น ก็จะมีข้อได้เปรียบที่ได้นั้นกลับน้อยมากเมื่อเทียบกับการลงมือปฏิบัติจริง

กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นโดยภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) เพื่อ “เสนอความคิดองค์รวมอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ปรับแนวคิดและฟื้นฟูการศึกษาของรัฐขึ้นมาใหม่ โดยนำองค์ประกอบทั้งหมดมารวมกัน ทั้งผลการเรียนรู้ของนักเรียนและระบบสนับสนุนการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้กลายเป็นกรอบความคิดรวม” (เคน เคย์, 2554)

ภาพที่ 3 กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

โดย “กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” นั้นมีองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้

1. **ความรู้ในสาระวิชาหลัก** คือ ภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และการปกครองและหน้าที่พลเมือง
2. **แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21** ประกอบด้วย
  - ความรู้เกี่ยวกับโลก
  - ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ
  - ความรู้ด้านพลเมือง
  - ความรู้ด้านสุขภาพ
  - ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

3. ทักษะสำคัญ 3 ทักษะ ได้แก่

3.1) ทักษะชีวิตและการทำงาน คือ

- ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว
- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง
- ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม - ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง
- การเป็นผู้สร้างหรือผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้
- ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

3.2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คือ

- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม
- การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
- การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน

3.3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี คือ

- การใช้และประเมินสารสนเทศได้อย่างเท่าทัน
- วิเคราะห์และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม
- ใช้เทคโนโลยีใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โครงสร้างพื้นฐาน 4 ด้านเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ อันได้แก่

- มาตรฐานและการประเมินของศตวรรษที่ 21
- หลักสูตรและการเรียนการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21
- การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21
- สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

การศึกษาแบบใหม่

หนังสือ ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 ได้เขียนถึงรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาหลายประการด้วยกัน โดยขอสรุปถึงบทบาทของครูที่จะมีต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังต่อไปนี้

1. สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น (Teach Less, Learn More)

การสอนให้น้อยลงคือการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้เรียน โดยผู้สอนตระหนักถึงการจัดการด้านเนื้อหาทั้งหมดในหลักสูตรแกนกลาง และในขณะเดียวกันก็ต้องใส่ใจในคุณภาพของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วยอยู่เสมอ อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การสอนให้น้อยลง ก็คือการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากวิธีแบบปฏิสัมพันธ์ ลงมือปฏิบัติเอง หรือศึกษาจากสภาพจริง โดยเปลี่ยนเป้าหมายจากการเรียนเพื่อความรู้ ไปสู่เป้าหมายเพื่อทักษะ ใช้การสอนให้น้อยลง แต่ในขณะเดียวกัน ก็ให้ผู้เรียนได้เกิดเรียนรู้จากตนเองและผู้อื่นได้มากขึ้น

2. ครูเป็นครูฝึก (Coach)

เมื่อเราเอ่ยถึง ครู ภาพแรกที่เราเจอก็คือ ภาพของครูผู้สอน(Teacher) และถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ครูควรจะมีการปรับตัว โดยเราต้องมองไปที่เป้าหมายของการเรียนรู้ที่ว่าผู้เรียนควรมีทักษะอะไรบ้างและ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะนั้น ในการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูมิใช่แต่เป็นการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการคิด เกิดแรงบันดาลใจ และเกิดทักษะในการดำรงชีวิตอื่น ๆ

3. สอนให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ให้ทำงานร่วมกันเพื่อขยายผลการเรียนรู้ของตนเองให้ออกไปได้มากที่สุด ผู้เรียนจะเกิดความรับผิดชอบร่วมกันและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบใหม่ ซึ่งมีได้เกิดจากการแข่งขัน (competitive) แต่เป็นการร่วมมือกัน (collaborative) ผู้เรียนมิได้เรียนรู้เพื่อที่จะเอาชนะว่าใครเก่งหรือมีความสามารถมากกว่าใคร แต่เรียนรู้ที่จะร่วมมือเพื่อขยายความสามารถและพัฒนาไปสู่ทักษะการเรียนรู้พร้อม ๆ กัน

4. ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student-directed Learning)

การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูควรจะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้น โดยอาจให้ผู้เรียนวิเคราะห์ว่าตัวตนนั้นมีความสนใจในเรื่องใด และต้องการเรียนรู้โดยวิธีไหน ต้องการได้รับการประเมินแบบไหน และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนต่าง ๆ อย่างไร โดยครูควรส่งเสริมและพัฒนาบางสิ่งที่ผู้เรียนขาดควบคู่กันไปด้วย หรือทำข้อตกลงระหว่างครูและผู้เรียน เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมระหว่างทั้งสองฝ่าย

5. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing)

การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ นับเป็นหัวใจของการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำ เช่น การเรียนรู้แบบ Project Based Learning : PBL โดยครูให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำงานจริง หรือการทำโปรเจกต์ต่าง ๆ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือยามที่ผู้เรียนต้องการ การเรียนเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะต่าง ๆ ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การศึกษาค้นคว้า พิจารณาและตรวจสอบข้อมูล จนนำไปสู่การลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเมื่อชิ้นงานหรือโปรเจกต์ต่าง ๆ ได้เสร็จแล้วนั้น การเรียนรู้ก็ไม่ได้จบลงด้วยเพราะผู้เรียนยังคงต้องใช้ทักษะในการนำเสนอ และประเมินความเป็นไปของผลงานอยู่ตลอด การเรียนรู้เช่นนี้นอกจากจะเป็นการฝึกทักษะต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังเป็นการฝึกความร่วมมือและการทำงานเป็นกลุ่มของผู้เรียนอีกด้วย

6. ครูประเมินผู้เรียนจากพัฒนา

จากรูปแบบเดิมที่เราคุ้นชินนั้น ครูจะประเมินผู้เรียนจากการสอบ และผลคะแนน ซึ่งการประเมินเช่นนี้ มิได้เสริมแรงต่อการเรียนรู้อะไรที่มากนัก หากเปลี่ยนบทบาทของครูมาเป็นผู้ประเมินความก้าวหน้า รวมถึงการพัฒนาของผู้เรียน และแสดงให้ผู้เรียนได้ทราบความก้าวหน้าของตน เช่นนี้จะเป็นการเสริมแรงทางบวกให้ผู้เรียนเกิด

ความรู้สึกและแรงบันดาลใจสู่การเรียนรู้ที่มากกว่าเดิม โดยครูจะต้องมีความเชื่ออยู่เสมอว่า ผู้เรียนนั้นเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้อยู่ตลอดเวลา

7. เครือข่ายของครูผู้สร้างการเรียนรู้ (Professional Learning Community : PLC)

พื้นฐานและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ครูจึงต้องมีความร่วมมือระหว่างกลุ่มครูด้วยกันเอง เพื่อวิเคราะห์ วางแผน และออกแบบการเรียนรู้ที่ทั่วถึงต่อผู้เรียน โดยทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมาพูดคุย วางแผน โดยเปลี่ยนแปลงการทำงานแบบขั้นตอนและสั่งการเป็นความร่วมมือเพื่อให้ครูเกิดทักษะในการออกแบบการเรียนรู้ นำไปสู่การออกแบบ PBL ที่มีประสิทธิผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ข้อสรุปถึงบทบาทของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งจากอีกหลากหลายบทบาทและวิธีการ ที่ครูจะสามารถนำไปประยุกต์เพิ่มเติมในการเรียนการสอนได้ การศึกษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ตามบริบทแห่งกาลเวลาและสังคม สิ่งที่ครูเรียนรู้และปรับตัวในวันนี้ อาจเป็นสิ่งที่ล้าหลังในอีก 100 ปีข้างหน้า ดังนั้นครูควรที่จะเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้าไปทั่วโลก เพื่อพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดต่อผู้เรียน การศึกษาในปัจจุบัน มีใช้สิ่งที่อยู่หนึ่งอีกต่อไป แต่หากเป็นการเรียนรู้ที่จะเคลื่อนไหว และเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน บทบาทของครูมิใช่สอนให้ผู้เรียน ทราบถึงทฤษฎีของเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ที่จะสร้างทักษะ ด้วยวิธีที่เปิดกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็น สนใจในกระบวนการคิดมากกว่าที่จะมองว่าคำตอบหรือผลลัพธ์นั้นสมบูรณ์หรือไม่ เพราะการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง บทบาทของครูจึงคงมีอยู่และควรที่จะพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ

บรรณานุกรม

Ratnaree. Learning Pyramid พีระมิตแห่งการ

เรียนรู้. <http://ratnaree.wordpress.com/2012/02/11/learning-pyramid->
(accessed 5 ธันวาคม 2557).

เบลล์กานา, เจมส์ และแบรนต์, รอน, บรรณาธิการ ; วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, แปล. **ทักษะแห่ง**

อนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 = 21st Century Skills : Rethinking How Students Learn. พิมพ์ครั้งที่ 1 : กรุงเทพฯ : โอเพนเวิลด์ส, 2554.

คณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ; ผู้แปล, ศรีน้อย โปหาทอง และคณะ. **การเรียนรู้
ขุมทรัพย์ในตน = Learning : The Treasure Within.** พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา, 2551

วิจารณ์ พานิช. “การวิจัยและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ : พลังพัฒนาประเทศอย่าง

ยุ่งยิ่น”. http://ahph9thi.gotoknow.org/assets/media/files/000/818/333/original_soundL21stc.MP3.

—————. คาถาสำหรับครู “ไม่ได้มีคำตอบเดียวในชีวิต

จริง”. <https://www.gotoknow.org/posts/494129>

—————. **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2555.

ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, สำนักงาน. 2555. **วิถีสร้างการเรียนรู้ในศตวรรษที่**

21.Mp4. https://www.youtube.com/watch?v=Pr_bG72nBpk (accessed 5 ธันวาคม 2557).

สุรศักดิ์ หลาบมายา. “**หลักการเรียนรู้ 12 ประการที่ครูควรรู้**“. การศึกษาไทย 12, no. 112 (2557).